

УДК 355.23/378.1

Попроцький І. С.

ORCID 0000-0002-0260-5068

Старший викладач,
Інститут Військово-Морських Сил
Національного університету «Одеська морська академія»
(Одеса, Україна) E-mail: poprotskyi_igor@ukr.net

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО У ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

В статті зазначено вимоги до сучасної військової освіти, засоби її удосконалення та розвитку (відновлення), розбудови вищого військово-морського закладу освіти за стандартами провідних країн і країн-членів НАТО.

Мета роботи: виокремити складові підготовки вітчизняних військово-морських фахівців та окреслити порядок імплементації рекомендацій, прийнятих у провідних країнах, у процес підготовки офіцерських кадрів в Інституті Військово-Морських Сил.

Методологія дослідження ґрунтується на синергетичному, діяльнісному, ресурсному і системному підходах. Застосовано загально-наукові теоретичні методи дослідження та метод проектування.

Наукова новизна. В статті обґрунтовуються методичні рекомендації щодо подальшого реформування системи вищої військової освіти в Україні, зокрема військово-морської освіти в Інституті Військово-Морських Сил, на основі вивчення досвіду трансформації систем військової освіти у провідних країнах відповідно до сучасних моделей підготовки військових фахівців, прийнятих у країнах-членах НАТО.

В статті окреслено компоненти сучасної моделі підготовки військових фахівців, зокрема забезпечення надходження до лав Збройних Сил України більш мотивованих офіцерських кадрів, які усвідомлюють, що військовослужбовець потрібен своїй Державі і Вона захищатиме його права; військовослужбовець має прагнення, волю та уміння вчитися, наприклад, уміння самостійного набуття знань щодо майбутньої діяльності, підвищувати кваліфікацію, самовдосконалюватися, бути лідером, здатним у будь-який момент прийняти доцільне та обґрунтоване рішення.

Висновки. Після трансформації (впровадження) новітньої моделі системи військово-морської освіти в Збройних Силах України буде усунено проблему забезпечення професійним кадровим потенціалом Збройних Сил України; підвищиться конкурентноспроможність фахівців та зменшиться відтік кадрів з лав Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Ключові слова: ВМС ЗСУ, країни-члени НАТО, освітнє середовище, заклад вищої військово-морської освіти, майбутні офіцери.

Постановка проблеми. Актуальність статті визначається необхідністю перетворення освітнього середовища та наближення підготовки військових моряків до поставлених завдань рішеннями Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегічний оборонний бюлетень України», введеного в дію Указом Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016, зокрема в частині «підвищення ефективності системи військової освіти за рахунок удосконалення навчально-матеріальної бази, практичного спрямування навчання, впровадження в навчальний процес передових методик підготовки збройних сил держав – членів НАТО» [16].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання військової освіти в Україні, зокрема підготовки офіцерських кадрів у закладах вищої освіти з особливими умовами, вивчали Ю. Бараш, С. Домбровська, М. Нецадим, В. Телелім, С. Полторак, Р. Тимошенко, Ю. Приходько, А. Ромін, В. Садковий, О. Шаталова та ін. Автори [9; 10; 12; 13; 14; 20] визначили проблеми, притаманні діючій системі військової освіти, зокрема, сталість і перевантаженість догмами і підходами, які є наслідком радянського періоду.

Для розуміння принципів і підходів, які були б коректними для оновленої підготовки офіцерських кадрів для Військово-Морських Сил, доцільно здійснити комплексний аналіз підготовки висококваліфі-

кованих фахівців, що обумовлює мету статті – виокремити складові підготовки вітчизняних військово-морських фахівців та окреслити порядок імплементації рекомендацій, прийнятих у провідних країнах, у процес підготовки офіцерських кадрів в Інституті Військово-Морських Сил.

Результати дослідження. Клаус Шваб (швейцарській економіст, засновник і президент Всесвітнього економічного форуму в Давосі з 1971 року) в статті, опублікованій у виданні Foreign Affairs, зазначив, що людство «... стоїть на порозі технічної революції, яка повністю змінить наш спосіб життя, роботи і комунікації. Нас чекає найбільша за всю історію людства трансформація – найбільша за масштабом і складністю. Ми ще не знаємо, як саме відбудеться цей переворот, але вже ясно: відповідь на нього має бути відповідною за масштабом самої революції; повинні змінитися всі учасники глобальної політики, всі гравці, від приватних до державних секторів, повинні змінитися і академічний світ, і саме суспільство» [7].

Враховуючи переконання Клауса Шваба та сучасні вимоги до військової освіти доходимо висновку, що у сучасній системі освіти центральною фігурою є не викладач, а курсант (слухач, студент), який сам вирішує в який спосіб йому здобути освіту за обраною спеціальністю і як досягнути найкращого результату, що спричинить у подальшому успішну самореалізацію. Неминучість четвертої індустріальної революції спричиняє трансформацію освітніх парадигм, що, в свою чергу, змінює цілі освіти, мотиви, форми, методи, засоби та ролі науково-педагогічних працівників (НПП) (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Трансформація освітніх парадигм

Складові освітньої парадигми	Суспільство в умовах планової економіки	Перспективна парадигма
Цінності	– навчання для суспільного виробництва	– навчання для самореалізації в житті, побудова особистої кар’єри
Мотиви	– навчання курсантів (студентів) як обов’язок; – діяльність НПП як виконання професійного обов’язку	– зацікавленість курсантів (студентів) навчанням, задоволення від досягнутих результатів; – зацікавленість НПП в розвитку суб’єктів навчання, задоволення від спілкування з ними
Норми	– відповідальність за навчання курсантів (студентів) несе НПП; – дотримання суб’єктами навчання дисципліни і вияву старанності	– молодь, яка навчається несе відповідальність за своє навчання; – авторитет НПП створюється завдяки його особистісними якостями
Цілі	– спрямованість навчання на набуття наукових знань; – набуття знань на все життя	– спрямованість навчання на оволодіння компетентностями (навчальними, соціальними, громадянськими, професійними тощо); – навчання упродовж життя
Позиція учасників освітнього процесу	– НПП передає знання та досвід; – НПП знаходиться над суб’єктами навчання й попереду них	– НПП створює умови для самостійного навчання курсанта (студента); – НПП разом з тими, хто навчається, взаємопартнерство
Форми і методи	– ієрархічні та авторитарні; – стабільна структура навчальних дисциплін; – сталі форми організації освітнього процесу; – акцент на аудиторні заняття під керівництвом НПП	– демократичний и егалітарний (передбачає рівність); – динамічна структура навчальних дисциплін; – гнучкі форми організації освітнього процесу; – акцент на самостійну роботу тих, хто навчається
Засоби навчання	– підручник, посібник (тобто навчально-методична література)	– традиційна навчально-методична література доповнюється інформаційно-телекомунікаційними ресурсами
Контроль і оцінка	– контроль і оцінювання здійснюється переважно НПП	– акцент на самоконтроль і самооцінку тих, хто навчається

Тому під час розгляду новітньої парадигми підготовки військово-морського спеціаліста, здатного на високому професійному рівні вирішувати завдання що покладенні на Військово-Морські Сили Збройних Сил України в умовах формування багатопольярної моделі світоустрою, посилення впливу нових центрів сил, збільшення ролі фінансово-економічної сфери в міжнародних відносинах, вирішенням неврегульованих конфліктів поблизу державного кордону, стає нагальною необхідність розглядати підготовку військовослужбовця з позиції системного підходу. Тільки використання системного підходу до підготовки курсанта (слухача, студента) дозволить кардинально змінити систему військової освіти в Україні і набути певних досягнень, чим зменшить кількість можливих похибок в цьому процесі. Підготовка сучасного висококваліфікованого фахівця Військово-Морських Сил пов'язана не тільки з удосконаленням освітнього процесу підготовки, а й з підвищенням конкурентоспроможності професії військового моряка на ринку праці, його вмотивованістю (відповідь на питання, – «Чому бути захисником морських кордонів України престижно?»), позитивний імідж Військово-Морських Сил, ефективна система відбору кандидатів та ін. [18] На рис. 1 представлено комплексне бачення підготовки висококваліфікованого фахівця Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Однією з його провідних складових є конкурентоспроможність професії військового моряка на ринку праці України та його вмотивованість.

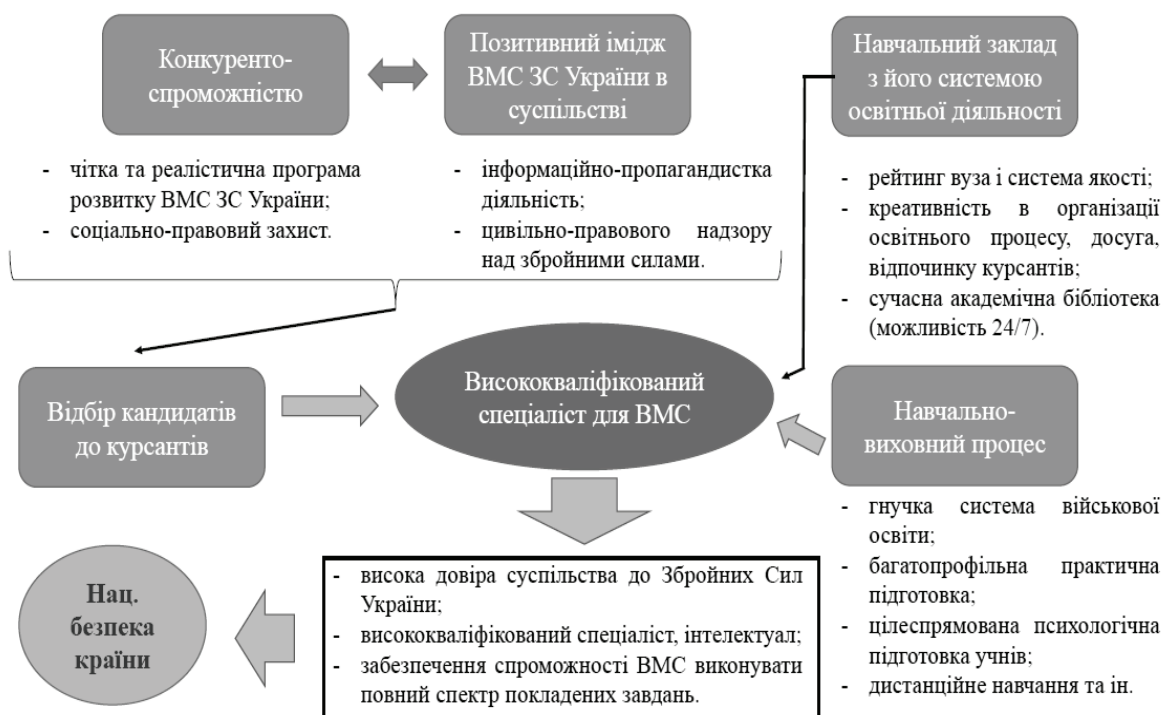

Рис. 1. Комплексний погляд на систему підготовки військово-морського фахівця [18]

Окреслимо шляхи забезпечення цієї складової. По-перше, чітка та реалістична програма розвитку Військово-Морських Сил Збройних Сил України на середню та довгострокову перспективу, яка дозволить майбутньому курсанту (слухачу, студенту) сформулювати бачення своєї майбутньої кар'єри, свого місця в цій системі та напрямків досягнення відповідних результатів та саморозвитку [18]. По-друге, соціально-правовий захист військовослужбовця та членів його родини, який повинен гарантувати достойну зарплатню, забезпечення житлом (забезпечення службовим житлом під час проходження служби за контрактом, або можливість придбати за рахунок достойної зарплатні, пільгового кредитування, житлових програм як державного, так і відомчого рівня та ін.) [18]. Нерозривно пов'язано з попередніми складовими є позитивний імідж Військово-Морських Сил Збройних Сил України в суспільстві [18], який формується не тільки через широку інформаційно-пропагандистку діяльність у мульті-медіа. Це наявність не тільки друкованого органу Військово-Морських Сил Збройних Сил України, а й електронні інформаційні ресурси (зокрема й офіційні сторінки у соціальних мережах), наявність власної телепрограми на державних каналах телебачення України, програм на FM-радіо тощо. Не менш важливим чинником для створення іміджу й довіри суспільства до Збройних Сил України, зокрема Військово-Морських Сил, є впровадження цивільно-правового надзору над збройними силами, який дає змогу платникам податків зрозуміти цільові витрати коштів, що змушує керівництво

оборонного відомства працювати більш ефективно над зміцнення обороноздатності Держави, і в цілому дають впевненість населенню України в тому, що Збройні Сили є гарантом стабільності та безпеки як в межах країни, так і в Європейському безпековому середовищі.

Власне заклад освіти із системою освітньої діяльності становить ще одну складову підготовки, яку доцільно розглядати відповідно окремих впливів на підготовку фахівця. Наприклад, середовище організації досуга, відпочинку курсантів. Внаслідок анексії Криму Інститут Військово-Морських Сил втратив свою територію і зараз розташовується на фондах Національного університету «Одеська морська академія», що спричиняє необхідність створити зручну, актуальну і високотехнологічну інфраструктуру закладу на новому місці. Нові кампуси європейських університетів [6] повністю ламають стереотипи про звичну для багатьох атмосферу курсантського (студентського) гуртожитку, заповнених бібліотек, незатишних аудиторій тощо. Сучасні університетські будівлі мають налаштовувати на позитивне ставлення до професійної підготовки та формувати бажання до навчання, саморозвитку та самовдосконалення через створення привабливого освітнього простору – максимально компактну інфраструктуру, яка містить усі складові для комфортного освітнього-професійного та досугового процесів і дозволяє більш ефективно використовувати наявні ресурси, зокрема й часо-просторові.

Сучасні навчальні корпуси, зазвичай, проєктуються за принципом так званих відкритих освітніх просторів (co-learning space), адже одна з найважливіших сфер вищої освіти в європейських ЗВО – самонавчання. Як засвідчує практика, самоосвіта відбувається більш ефективно, продуктивно й оптимістично, якщо для цього передбачено продуманий, доцільно обладнаний, комфортний простір [17, 22]. Іншим прикладом, який окреслює взаємозв'язок між ефективною діяльністю працівників і комфортним середовищем (умови праці й відпочинку), є організація кампусу міжнародного конгломерату Alphabet Inc (до жовтня 2015 року – американська транснаціональна публічна корпорація Google, щорічний прибуток більш 14 млрд. дол., при кількості співробітників більш 50 тис.) [19, 3].

Щодо підготовки військового фахівця, створення монофункціонального сучасного кампусу надасть можливість зниження емоційного та психологічного навантаження курсанта, обумовленого специфікою його діяльності й спонукало б його до високої працездатності та самовіддачі під час навчання через створення творчої атмосфери співпраці й комфорту.

Друга складова інфраструктури ЗВО – сучасна академічна бібліотека, побудована на принципах оперативності й доступності інформації через підтримку віддаленого доступу до електронних ресурсів (баз даних, електронних книг, електронних журналів, електронних бібліотек в загалі) у будь-який час із будь-якого регіону за принципом 24/7 та 365 днів на рік. В сучасному інформаційному просторі спостерігається трансформація ролі академічної бібліотеки, яка забезпечує створення інформаційної бази освітнього та наукового процесу у ЗВО, набуває рис творчої лабораторії, від ресурсів та послуг якої залежить якість та зміст освітніх послуг та наукових досліджень [5, 2].

Сучасна академічна бібліотека має працювати на випередження [24], пропонуючи університетській громаді такий набір інформаційних ресурсів, послуг, який ще не потрібен більшості, оскільки потребує певних зусиль, навичок і умінь: наприклад, у створенні віртуальної бази матеріалів, використання електронних ресурсів – баз даних, електронних книг, електронних бібліотек, під час підготовки курсів за допомогою технологій дистанційного навчання, а під час дистанційного навчання – у віртуальному проведенні наукових досліджень. Така бібліотека, власне, пропонує (активно чи пасивно) зміну форм і методів освіти, інформаційному забезпеченні освітньо-професійного та науково-дослідного процесів. Відповідно, академічна бібліотека трансформується в інтегрований інформаційний науково-освітній, дослідницький, культурологічний, видавничий центр із наданням широкого спектру інформаційних послуг та функціями своєрідного (smart) навігатора в інформаційних потоках.

Четвертим компонентом впливу є безпосередньо освітній (освітньо-професійний) процес у ЗВО. Саме поняття освітнього (освітньо-професійного) процесу у системі військової освіти є доволі многогранним. Колектив авторів [1] зазначає, що цьому процесу притаманна певна стабільність, а занадто часті зміни, які не сприяють підвищенню його якості, не дозволяють досягнути досконалості у всіх його компонентах. Погоджуємося з раціональною компонентою, але, як окреслено у науково-дослідній роботі «Підготовка-Т» [18], певна стабільність була притаманна радянській системі військової освіти, а в сучасному інформаційному столітті потрібно знайти баланс між доцільною стабільністю освітнього (освітньо-професійного) процесу у військовому ЗВО та його динамічністю, що забезпечує конкурентоспроможність військового фахівця на ринку праці. Забезпечити такий баланс [18] можна за рахунок зміни відносин викладач – студент / курсант у бік розвитку у останніх розумових, творчих здібностей та критично-інноваційного мислення [21]. Розвиток розумових, творчих здібностей не повинен обмежуватися тільки процесом здобуття освіти, а й визначатися (корелюватися) власними потребами особистості та її психо-емоційними якостями. Освітній (освітньо-професійний) процес має носити характер обміну інформацією / знаннями між його учасниками (суб'єктами), розвивати свідомість і самосвідомість, здатність співвідносити власні знання та діяльність із знаннями та діяльністю інших (прикладом є унікальна освітня IT-фабрика UNIT (Ukrainian National IT Factory) FACTORY, яка застосовує інноваційний метод навчання Peer-to-Peer (P2P) [22]), встановлювати відповідність між ними, причинно-наслідкові зв'язки тощо.

Особливого значення у підготовці військового фахівця у закладі військової освіти набуває цілеспрямована психологічна підготовка, обумовлена об'єктивними вимогами військової служби та особливостями сучасного бою. Психологічна готовність тих, хто навчається, до ефективних дій у складних, небезпечних, а іноді непередбачених ситуаціях, в умовах граничних напруг фізичних та емоційних сил має формуватися послідовно та наполегливо всіма викладачами незалежно від курсу навчання та навчальної дисципліни.

Гнучкість та спроможність швидкої зміни освітнього (освітньо-професійного) процесу з урахуванням сьогодення обумовлює зміни у теоретичному та практичному його компонентах, пов'язані, зокрема, із підписанням «Угоди про партнерство та співробітництво між Міністерством освіти і науки України, Міністерством оборони України та Державним концерном «Укроборонпром» у сфері розвитку новітніх технологій для забезпечення оборони та безпеки країни, підготовки фахівців для підприємств оборонної промисловості та підвищення рівня підготовки військових фахівців з експлуатації озброєння і військової техніки» у червні 2016 року [18]. Законодавча база України забезпечує такі можливості залучення фахівців ДК «Укроборонпром» до участі в освітньому процесі і науковій роботі (не враховуємо участь у науково-дослідних та дослідно-конструкторських роботах): у якості доповідача з відповідної тематики на пленарному засіданні під час проведення наукових, науково-практичних конференцій та постійно діючих наукових семінарів; участь (за згодою) у навчально-методичних зборах з науково-педагогічними працівниками вищих військових закладів освіти (два рази на рік); участь (за згодою) у конференції (круглому столі) військово-наукового товариства курсантів (студентів) з доповіддю про останні досягнення науки і техніки в області розвитку озброєння та військової техніки [18].

Підвищення якості практичної підготовки військового фахівця в умовах сьогодення є наслідком інтегрованого взаємообумовленого впливу окреслених складових. Практична підготовка курсантів є обов'язковим компонентом освітнього стандарту підготовки військового фахівця, яка забезпечує набуття ним необхідних професійних навичок та умінь. Особливого значення практична підготовка набула в умовах військової агресії з боку Російської Федерації, яка ведеться у так званій гібридній формі з застосуванням концепції «м'якої сили» («Soft power», коли успіх держави в міжнародних відносинах базується не стільки на використанні збройних сил («жорстка сила»), скільки на опосередкованих діях: економічних, політичних, соціальних, культурних та інших структур відповідної держави), з окресленням відповідних шляхів реалізації в системі військової освіти України: – підвищення якості підготовки військового фахівця (категорія: молодший лейтенант, лейтенант, сержант (старшина)); – підвищення якості підготовки кадрового резерву до Збройних Сил України (категорія: молодший лейтенант запасу); – створення кадрового резерву для підприємств оборонно-промислового комплексу [18].

В умовах сьогодення в Інституті Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія» цей напрямок реалізовано під час проведення виробничої практики курсантів інституту на Державному підприємстві Науково-виробничий комплекс газотурбодування «Зоря» – «Машпроект» (м. Миколаїв). Головною метою виробничої практики на підприємстві оборонно-промислового комплексу України є забезпечення поглибленої практичної підготовки курсантів, які навчаються за спеціальністю «Експлуатація суднових енергетичних установок» (з 2020 року – за спеціальністю «Військові науки»), що в майбутньому дасть змогу забезпечити: по-перше, виконання екіпажем корабля поставлених перед ним завдань, а по-друге, безаварійну експлуатацію сучасних та перспективних зразків газотурбінних установок морського призначення. Виробнича практика в умовах високотехнологічного та багатопрофільного підприємства передбачає:

– знайомство курсантів з виробництвом, устаткуванням, технологічним оснащенням і засобами автоматизації управління підприємства; вивчення правил техніки безпеки на виробництві та заходів з охорони навколишнього середовища;

– ознайомлення курсантів з технологічними процесами випробувань агрегатів та установок в цілому на спеціалізованих стендах та інше.

Курсанти отримують розширені знання щодо спеціалізованої військової техніки і додатково нові спеціальні знання, що створюють підґрунтя для вивчення фахових дисциплін та подальшого саморозвитку.

Зазначене абсолютно підтверджує наведені на початку статті слова Клауса Шваба щодо динамічності світових змін, в центрі яких є людина, що вимагає бути готовими до них через використання новітніх технологій та їх можливостей, постійний розвиток особистості (морально-етичні якості) та самоосвіту та самовдосконалення. Основні напрямки державної політики, визначені Національною стратегією розвитку освіти України, прийнятий керівництвом Держави курс на інтеграцію в Європейський простір та набуття членства в НАТО спричиняє необхідність кардинальних змін у системі військової освіти, зокрема, запровадження дистанційного навчання «на етапі довгострокової перспективи розвитку та технологій дистанційного навчання в умовах сьогодення як одного з дієвих інструментів реалізації моделі безперервного навчання» [15].

Світовий досвід впровадження дистанційного навчання для підготовки фахівців збройних сил провідних країн світу засвідчує намагання забезпечити, з одного боку, наближення віртуального освітнього середовища до реального військово-професійного через використання технологій імітаційного моделювання та так званих «серйозних ігор», з іншого – здійснення навчання з урахуванням індивідуальних можливостей та наявних знань тих, хто навчається. Розглядаються можливості використання результатів проходження дистанційних навчальних курсів з метою відбору персоналу до участі у конкретних операціях (місіях) із урахуванням відповідних вимог [14].

Впровадження технологій дистанційного навчання на сучасному етапі трансформації системи військової освіти України забезпечить нові можливості для оновлення змісту освіти та методів викладання / навчання й поширення знань, розширення доступу до освітньо-наукових ресурсів, навчання без обмежень за просторовими та часовими ознаками з мінімальним відривом від виконання професійних обов'язків та запровадження індивідуального підходу.

Військові ЗВО, що запровадять у освітній процес дистанційне навчання зможуть [11]: оперативно реагувати на зміни предметної галузі навчання (теорії та практики збройної боротьби); ефективно вирішувати складні й актуальні педагогічні завдання з розвитку інтелектуального і творчого потенціалу, аналітичного мислення та самостійності своїх випускників; удосконалити зміст освіти та інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін завдяки доступу до інформаційних ресурсів та інше; ефективно використовувати науково-педагогічний потенціал і матеріально-технічну базу тощо.

Застосування дистанційного навчання або технологій дистанційного навчання в Інституті Військово-Морських Сил Національного університету «ОМА» дозволить зробити освітній процес більш «гнучким» (динамічним), що дасть змогу удосконалити зв'язок між ЗВО, Командуванням Військово-Морських Сил Збройних Сил України (як роботодавця) та курсантом (слухачем) для корегування освітнього (освітньо-професійного) процесу відповідно до потреб Військово-Морських Сил та вимог часу, що підвищить якість підготовки військового фахівця.

Ще одним компонентом підготовки висококваліфікованого фахівця виокремлюємо забезпечення високої якості освіти. За оцінками фахівців у XXI столітті визначальною конкурентною перевагою підприємств і організацій, зокрема і ЗВО, є компетентність їх персоналу [23]. Одним із перспективних методів підвищення якості освітніх послуг є впровадження в діяльність військового закладу освіти ідеології загального управління якістю. З цією метою в законодавче поле України імplementовано міжнародний стандарт якості ISO 9001:2015 IDT у вигляді Державного стандарту – ДСТУ ISO 9001:2015. Використовувати його повною мірою до управління якістю послуг, що реалізує вищий військовий заклад освіти згідно з ДСТУ не зовсім коректно, оскільки ці заклади реалізують специфічні послуги в освітній сфері, проте окремі його компоненти сприяють підвищенню іміджевих позицій закладу. Це, в свою чергу, спонукає до створення конкурентоспроможної системи військової освіти, формування і пошуку власних інноваційних переваг, створення реальних умов для реалізації цих переваг, удосконалення механізму управління, в деяких аспектах діяльності – цілеспрямованість державної політики, що дозволяє вищим військовим закладам освіти бути конкурентоспроможними серед провідних військових закладів світу. Основною конкурентоспроможністю військових ЗВО на ринку освітніх послуг є їх рейтинги як метод оцінки за визначеними показниками, що характеризується відповідними критеріями, представленими в стандартах якості.

Висновки. Інститут Військово-Морських Сил Збройних Сил України покликаний випускати не навчених майбутніх офіцерів, а військових фахівців, які спроможні постійно вчитися та самовдосконалюватися, що має забезпечити освітній процес, детермінований такими факторами: навіть за наявності диплома військовий фахівець повинен навчатися протягом усієї професійної діяльності; навчання залежить від державної політики в сфері оборони та національної безпеки, загроз та викликів, які постають перед державою зараз та у майбутньому, мотивації військового фахівця. Складовими підготовки конкурентоспроможного військового фахівця ВМС ЗСУ виокремлено: гнучка система військової освіти, багатопрофільна практична підготовка, цілеспрямована психологічна підготовка учнів, дистанційне навчання, креативність в організації освітнього процесу, досуга, відпочинку курсантів, сучасна академічна бібліотека, інформаційно-пропагандистка діяльність, тощо.

У подальшому варто зосередити увагу на таких елементах осучаснення процесу освітньо-професійної підготовки військового фахівця: визнання академічної праці, розуміння потреб робочого місця, куди потраплятимуть випускники, нові методи моніторингу, створення сприятливого клімату для більш гнучкого навчання курсантів з будь-яких прийнятних джерел, запровадження організаційної самоосвіти та постійної динаміки розвитку через інтенсифікацію щоденної діяльності, впровадження корпоративної культури, коректної комунікації між викладачем та курсантом (слухачем), запровадження лідерської підготовки тощо.

Подальші розробки повинні бути спрямовані на удосконалення системи військової освіти України як динамічної системи, яка повинна швидко адаптуватися до умов широкого розповсюдження інформаційних технологій у Світі, змін безпекового середовища з урахуванням появ нових та майбутніх загроз і викликів, які мають прихований (гібридний) характер.

References

1. Біжан І. В. Організація навчально-виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі. Харків, 2001. 410 с.
Bizhan, I. V. (2001). Orhanizatsiya navchalno-vykhovnoho protsesu, metodychnoyi i naukovoyi roboty u vyshchiiy viyskoviy shkoli [Organization of the educational process, methodical and scientific work in higher military school]. Kharkiv, Ukraine.
2. Власенко В. Система освіти: як перетворити її з гальма на драйвер інновацій. Платформа Дім Інновацій. URL : <http://innovationhouse.org.ua/stati/>.
Vlasenko, V. (2018). Systema osvity: yak peretvoryty yiyi z hal'ma na drayver innovatsiy. Platforma Dim Innovatsiy [Education system: how to turn it from a brake to a driver of innovations. Platform House of Innovations]. Retrieved from <http://innovationhouse.org.ua/stati/>.
3. Google Inc. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Google>.
Google Inc. (2018). Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/Google>.
4. E-Learning Concept. Release 4. Leading document NATO. Brussels : headquarters NATO, 2014. 27 p.
E-Learning Concept. Release 4. Leading document NATO. (2014). Brussels : headquarters NATO.
5. Калініна Л. М., Губаш О. Л. Інтернет як джерело отримання інформації та засіб підвищення професійної майстерності вчителів і керівників закладів освіти. *Стратегії управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства : зб. наук. пр.* 2008. Вип. 1. С. 209–221.
Kalinina, L. M., and Hubash, O. L. (2008). Internet yak dzherelo otrymannya informatsiyi ta zasib pidvyshchennya profesiyanoi maysternosti vchyteliv i kerivnykiv zakladiv osvity [Internet as a source of information and a means of improving the professional skills of teachers and managers of educational institutions]. *Stratehiyi upravlinnya zakladamy osvity v umovakh formuvannya informatsiynoho suspil'stva : zb. nauk. pr. – Strategies for managing educational institutions in the formation of the information society: Coll. Science works*, 1, 209–221.
6. Кампус: відкритий студентський простір. URL : <http://urbanua.org/dosvid/zakordonni-pryklady/370>.
Kampus: vidkrytyy studentskyu prostir [Campus: open student space]. Retrieved from <http://urbanua.org/dosvid/zakordonni-pryklady/370>.
7. Klaus Schwab. The Fourth Industrial Revolution. URL : <http://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>.
Klaus, Schwab. (2015). The Fourth Industrial Revolution. Retrieved from <http://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-12/fourth-industrial-revolution>.
8. Мирончук Н. М. Завдання професійної підготовки сучасного фахівця в системі вищої освіти. *Андрогогічний вісник*, 2014. Вип. 5. С. 126–134.
Myronchuk, N. M. (2014). Zavdannya profesiyanoi pidhotovky suchasnoho fakhivtsya v systemi vyshchoyi osvity [Tasks of professional training of a modern specialist in the system of higher education]. *Andrahohichnyy visnyk – Andragogy Herald*, 5, 126–134.
9. Нещадим М. І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 – Теорія та методика професійної освіти. Київ, 2004. 57 с.
Neshchadym, M. I. (2004). Viys'kova osvita Ukrayiny: istoriya, teoriya, metodolohiya, praktyka [Military education of Ukraine: history, theory, methodology, practice]. *Doctor's thesis*. Kyiv, Ukraine.
10. Науменко М. І. Концептуальні засади і напрями сучасного етапу розвитку військової освіти і науки. URL : <http://www.vuzlib.com>.
Naumenko, M. I. Kontseptualni zasady i napryamy suchasnoho etapu rozvytku viys'kovoyi osvity i nauky [Conceptual principles and directions of the modern stage of development of military education and science]. Retrieved from <http://www.vuzlib.com>.
11. Організація та використання технологій дистанційного навчання у Збройних Силах України / відп. ред. С.М. Салкуцян. Київ, НУОУ, 2017. 124 с.
Salkutsan, S. M. (Ed). (2017). Orhanizatsiya ta vykorystannya tekhnolohiy dystantsiynoho navchannya u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny [Organization and use of distance learning technologies in the Armed Forces of Ukraine]. Kyiv, Ukraine : NUOU.
12. Панфілов О. Ю. Система військової освіти України як рамкова умова формування особистості військового керівника. *Зб. наук. пр. ХУПС*, 2016. Вип. 3(48). С. 201-204.
Panfilov, O. Yu. (2016). Systema viys'kovoyi osvity Ukrayiny yak ramkova umova formuvannya osobystosti viys'kovoho kerivnyka [The system of military education of Ukraine as a framework condition for the formation of the personality of the military leader]. *Zb. nauk. pr. KHUPS – Coll. Science works*, 3(48), 201–204.

13. Полторак С. Т. Трансформація системи вищої військової освіти України на шляху до досягнення стандартів НАТО. *Наука і оборона*, 2018. Вип. 2. С. 3–10.
Poltorak, S. T. (2018). Transformatsiya systemy vyshchoyi viys'kovoyi osvity Ukrainy na shlyakhu do dosyahnennya standartiv NATO [Transformation of the system of higher military education of Ukraine on the way to achieving NATO standards]. *Nauka i oborona – Science and Defense*, 2, 3–10.
14. Полторак С. Т. Розвиток системи вищої військової освіти України та за кордоном. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. Вип. 3. С. 70–73.
Poltorak, S. T. (2016). Rozvytok systemy vyshchoyi viys'kovoyi osvity Ukrainy ta za kordonom [Development of the system of higher military education of Ukraine and abroad: public administration aspects]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience*, 3, 70–73.
15. Про затвердження концепції дистанційного навчання у Збройних Силах України : наказ Міністра Оборони України від 21.12.2015 № 744. Київ, 2015. 13 с.
Pro zatverdzhennya kontseptsiyi dystantsiynoho navchannya u Zbroynykh Sylakh Ukrainy : nakaz Ministra Oborony Ukrainy vid 21.12.2015 № 744 [On approval of the concept of distance learning in the Armed Forces of Ukraine: Order of the Minister of Defense of Ukraine dated 21.12.2015 № 744]. (2015). Kyiv, Ukraine.
16. Про Стратегічний оборонний бюлетень України, рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 20.05.2016 : Указ Президента України від 06.06.2016 № 240/2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16#Text>.
Pro Stratehichnyu oboronnyu byuletenu' Ukrainy, rishennya Rady Natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20.05.2016 : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.06.2016 № 240/2016 [On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine, the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated May, 20. 2016: Decree of the President of Ukraine dated June 06. 2016 № 240/2016]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16#Text>.
17. Persianinov R. «Университеты, берегитесь»: как устроена школа будущего для программистов. URL : <https://tjournal.ru/44940-wow-42>.
Persianinov, R. (2018). «Universities, beware»: how the school of the future is organized for programmers. Retrieved from <https://tjournal.ru/44940-wow-42>.
18. Рекомендації щодо подальшого реформування системи військової освіти Збройних Сил України на основі вивчення досвіду трансформації системи військової освіти у країнах – колишніх членів організації Варшавського договору до сучасних моделей підготовки військових фахівців, прийнятих у країнах – членах НАТО / укл. : О.С. Гавалюх, І.С. Попроцький, В.В. Сапіга та ін. : звіт НДР ІВМС НУ «ОМА». Одеса, 2018. 200 с.
Gavaluykh, O. S., Poprotsky, I. S., Sapiga, V. V. et al. (Ed.) (2018). Rekomendatsiyi shchodo podalshoho reformuvannya systemy viyskovoyi osvity Zbroynykh Syl Ukrainy na osnovi vyvchennya dosvidu transformatsiyi systemy viyskovoyi osvity u krayinakh – kolyshnikh chleniv orhanizatsiyi Varshavskoho dohovoru do suchasnykh modeley pidhotovky viyskovykh fakhivtsiv, pryunyatykh u krayinakh – chlenakh NATO : zvit NDR IVMS NU «OMA» [Recommendations for further reform of the military education system of the Armed Forces of Ukraine based on the study of the experience of transforming the military education system in countries – former members of the Warsaw Pact to modern models of military training adopted in NATO member countries : report of R&D]. Odessa, Ukraine.
19. Стівенс-Давідовіч Сет. Усі брешуть : але інтернет знає твої думки. Київ : ТОВ Кі Фанд Медіа, 2018. 304 с.
Stevens-Davidovic, Seth. (2018). Usi breshut : ale internet znaye tvoyi dumky [Everyone is lying: but the Internet knows your thoughts]. Kyiv, Ukraine : TOV Ki Fand Media.
20. Телелім В. М. Інноваційний розвиток військової освіти в Україні: становлення, проблеми, перспективи. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку, 2011. Вип. 2. С. 177–186.
Teleyum, V. M. (2011). Innovatsiynuu rozvytok viyskovoyi osvity v Ukrainy: stanovlennya, problemy, perspektyvu [Innovative development of military education in Ukraine: formation, problems, prospects]. *Problemy innovatsiyno-investytsiynoho rozvytku – Problems of innovation and investment development*, 2, 177–186.
21. Терентьєва Н. О., Попроцький І. С. Підвищення ефективності підготовки військово-морських фахівців щодо лідерства й освіти в Україні, Болгарії, Румунії. *Natural Science Readings*, 2019. № 1, Vol. 1. С. 169–175.
Terentieva, N. O., and Poprotsky, I. S. (2019). Pidvyshchennya efektyvnosti pidhotovky viyskovo-morskykh fakhivtsiv shchodo liderstva y osvity v Ukraini, Bolhariyi, Rumuniyi [Improving the effectiveness of training of naval specialists in leadership and education in Ukraine, Bulgaria, Romania]. *Natural Science Readings*, 1, 1, 169–175.

22. Унікальна освітня IT-фабрика UNIT FACTORY. Проекти за підтримки K.Fund. URL : <http://kfund.ua/uk/projects>.
Unikalna osvithna IT-fabryka UNIT FACTORY. Proekty za pidtrymky K.Fund [Unique educational IT-factory UNIT FACTORY. Projects with the K.Fund support]. (2018). Retrieved from <http://kfund.ua/uk/projects>.
23. Хімичева Г. І., Сокотун Ж. В. Застосування стандартів ДСТУ ISO 9001:2016 для побудови систем управління якістю ВНЗ. *Вісник КНУТД: зб. наук. пр. Серія «Технічні науки»*, 2015. Вип. 4(88). С. 138–144.
Khimicheva, H. I., and Sokotun, Zh.V. (2015). Zastosuvannya standartiv DSTU ISO 9001:2016 dlya pobudovy system upravlinnya yakosti VNZ [Application of standards of DSTU ISO 9001:2016 for construction of quality management systems of high school]. *Visnyk KNUTD: zb. nauk. pr. Seriya «Tekhnichni nauky» – Bulletin of KNUTD: Coll. Science works. Series «Technical Sciences»*, 4(88), 138–144.
24. Ярошенко Т. Бібліотека – серце Університету: Сінергія поступу в Суспільстві Знань. *Дух і літера: зб. наук. пр. НУ «Києво-Могилянська Академія». Спеціальний випуск: Університетська автономія*, 2008. Вип. 19. С. 70–80.
Yaroshenko, T. (2008). Biblioteka – serts Universytetu: Sinerhiya postupu v Suspilstvi Znan [Library – the heart of the University: Synergy of progress in the Knowledge Society. *Dukh i litera: zb. nauk. pr. NU «Kyivo-Mohylyanska Akademiya». Spetsialny vypusk: Universytetska avtonomiya – Spirit and letter: coll. Science. Kyiv-Mohyla Academy National University. Special issue: University Autonomy*, 19, 70–80.

Poprotsky I.

ORCID 0000-0002-0260-5068

Senior Lecturer, Naval Institute
National University «Odessa Maritime Academy»
(Odessa, Ukraine) E-mail: poprockiy_igor@ukr.net

IMPLEMENTATION OF THE EXPERIENCE OF NATO MEMBER STATES IN THE PROCESS OF TRAINING SPECIALISTS FOR THE NAVAL FORCES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

The article outlines the requirements for modern military education, the means of its improvement and development (restoration), the development of a higher naval educational institution according to the standards of leading countries and NATO member countries.

Purpose: to identify the components of a systematic approach to the training of domestic naval specialists and to outline the procedure for implementing the recommendations adopted in leading countries in the process of training officers at the Institute of the Navy.

The research methodology is based on synergetic, activity and resource approaches. General scientific theoretical research methods and design method are used.

Scientific novelty. The article substantiates methodological recommendations for further reform of the higher military education system in Ukraine, in particular naval education at the Naval Institute, based on the experience of transforming military education systems in leading countries in accordance with modern models of military training adopted in countries. NATO members.

The article outlines the components of the modern model of military training, in particular, ensuring the entry into the Armed Forces of Ukraine of more motivated officers who realize that their country needs a serviceman and it will protect his rights; the serviceman has the desire, will and ability to learn, for example, the ability to independently acquire knowledge about future activities, improve skills, self-improvement, be a leader who is able at any time to make appropriate and informed decisions.

Conclusions. After the transformation (implementation) of the latest model of the naval education system in the Armed Forces of Ukraine, the problem of providing professional personnel potential of the Armed Forces of Ukraine will be eliminated; the competitiveness of specialists will increase and the outflow of personnel from the ranks of the Navy of the Armed Forces of Ukraine will decrease.

Key words: Armed Forces of the Ukrainian Armed Forces, NATO member states, educational environment, institution of higher naval education, future officers.

Стаття надійшла до редакції 30 жовтня 2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Н. О. Терентьєва